

Ανάλυση στα γεγονότα

Η καταστροφή της γεωργίας και η «εθνική στρατηγική»

Του ΤΑΚΗ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

Τα μπλόκα των αγροτών στους δρόμους, που επαναλαμβάνονται σχεδόν κάθε χρόνο την ίδια εποχή, είναι βέβαια ο μόνος τρόπος άμυνάς τους στη συστημική (οικονομική αλλά κάποτε και φυσική) βία που ασκείται εναντίον τους, σε ολόκληρη τη μεταπολεμική περίοδο ενσωμάτωσης της ελληνικής γεωργίας και της οικονομίας γενικότερα στη διεθνοποιημένη οικονομία της αγοράς, η οποία εντάθηκε μετά την ένταξή μας στην ΕΟΚ/Ε.Ε. Γι' αυτό και όλα τα κόμματα εξουσίας και τα ελεγχόμενα από τις ελίτ ΜΜΕ στράφηκαν, όπως πάντα, εναντίον των μπλόκων, φροντίζοντας συγχρόνως με κάποιες παροχές να διασπάσουν το μέτωπό τους, ικανοποιώντας κάποια βραχυπρόθεσμα αιτήματα και αφήνοντας στα μπλόκα τους «ταραξίες» μικρομεσαίους που έχουν το θράσος να αγωνίζονται και για τα πιο θεμελιικά, μακροπρόθεσμα προβλήματα, όπως αυτό της «εθνικής στρατηγικής» για τη γεωργία!

Από την άλλη μεριά, κόμματα της ρεφορμιστικής Αριστεράς, όπως ο ΣΥΡΙΖΑ, τάσσονται «αλληλέγγυα» στον αγώνα των αγροτών, προφανώς για ψηφοθηρικούς και μόνο λόγους, εφόσον δεν διανοούνται να θέσουν θέμα εξόδου από την Ε.Ε., η οποία είναι όμως ο κατ' εξοχήν φορέας της σημερινής παγκοσμιοποίησης στον χώρο μας, που οδήγησε στην καταστροφή της παραγωγικής δομής γενικά και του αγροτικού μας τομέα ειδικότερα.

Η πορεία της ελληνικής γεωργίας σε ολόκληρη τη μεταπολεμική περίοδο είναι μια συνεχής διαδικασία μαρασμού. Αυτό φαίνεται αρχικά από το γεγονός της ραγδαίως φθίνουσας αναλογίας του αγροτικού στο εθνικό προϊόν, που από 29% το 1951 έπεσε στο 7% μετά μισόν αιώνα, αλλά και από τον αντίστοιχο μαρασμό της αγροτιάς, που απασχολούσε σχεδόν τον μισό ενεργό πληθυσμό (47% το 1951), για να μειωθεί στο 1/3 στις αρχές της παρούσας δεκαετίας (16% το 2000-2002)¹. Όμως, ενώ ο αγροτικός τομέας μέχρι την ένταξή μας στην ΕΟΚ το 1981 εξακολουθούσε να απασχολεί το 31% του ενεργού πληθυσμού (έναντι μέσου ποσοστού 6% στα μητροπολιτικά κέντρα της ΕΟΚ), στην περίοδο μετά την ένταξη σημειώνεται γενικό βάλτωμα της αγροτικής παραγωγής, παρά τις πολυδιαφημισμένες επιδοτήσεις από την ΚΑΠ (Κοινοτική Αγροτική Πολιτική).

Έτσι, ο αγροτικός πληθυσμός υπέστη πραγματική καθίζηση μεταξύ 1981 και 2001, αφού το ποσοστό των αγροτών στον συνολικό ενεργό πληθυσμό μειώθηκε στο μισό. Το ίδιο, βέβαια, συνέβη και στα μητροπολιτικά κέντρα, αλλά, ενώ εκεί μιλάμε για ένα 3% του ενεργού πληθυσμού που έπρεπε να βρει (και βασικά βρήκε) απασχόληση στον επεκτεινόμενο σύγχρονο τομέα των υπηρεσιών, στην Ελλάδα μιλάμε για ένα ποσοστό σχεδόν 16% του πληθυσμού, που αναγκάστηκε να στραφεί στις συνήθως αεριτζιδικές «υπηρεσίες». Ακόμη, ενώ η μείωση του αγροτικού πληθυσμού στα μητροπολιτικά κέντρα δεν επηρέασε την αγροτική παραγωγή τους, που συνέχισε να αυξάνει με γοργούς ρυθμούς, λόγω της μεγαλύτερης παραγωγικότητας, στην Ελλάδα βάλτωσε.

Ενώ, δηλαδή, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης της αγροτικής παραγωγής στα μητροπολιτικά κέντρα την προηγούμενη εικοσαετία ήταν περίπου 1,5%, το αντίστοιχο ελληνικό ποσοστό ήταν αρνητικό (-0,2%)²! Και αυτό ενώ την εικοσαετία πριν από την ένταξη (1961-1981) η αγροτική παραγωγή μας αυξανόταν με μέσο ετήσιο ρυθμό 2,7%³! Οι συνέπειες είναι οι αναμενόμενες όσον αφορά το αγροτικό εισόδημα που, σύμφωνα με τη Eurostat, μειώνεται συνεχώς αυτή τη δεκαετία, με τον δείκτη του πραγματικού εισοδήματος των αγροτών να είναι σήμερα στο 83,1 (με βάση το 2000=100) - ενώ μείωση παρουσιάζει γενικότερα και ο μεσογειακός Νότος (Ιταλία, Πορτογαλία, Κύπρος)⁴.

Ο μαρασμός αυτός της αγροτικής μας παραγωγής έχει, βέβαια, καταστροφικές συνέπειες στην οικονομική αυτοδυναμία της χώρας σε σχέση με τον κρίσιμο τομέα διατροφής - πράγμα που δεν βλέπουν οι κοντόφθαλμοι πολιτικάντηδες των κομμάτων εξουσίας, που στρέφουν τους εξίσου κοντόθωρους εμπόρους, διαμετακομιστές κ.λπ. εναντίον των αγροτών και των μπλόκων τους. Το βάλτωμα της γεωργίας μας αντανakλάται και στο αγροτικό ισοζύγιο (εξαγωγές μείον εισαγωγές για τρόφιμα, ποτά, καπνό, βαμβάκι κ.λπ.) που επιδεινώνεται δραματικά μετά την ένταξη στην ΕΟΚ. Και αυτό παρά το γεγονός ότι στη γεωργία μας, ακόμη, απασχολείται τετραπλάσιο ποσοστό του ενεργού πληθυσμού σε σχέση με τα μητροπολιτικά κέντρα, τα οποία όμως έχουν συνήθως πλεόνασμα στο αγροτικό τους ισοζύγιο. Έτσι, ενώ στη μεταπολίτευση μέχρι την πλήρη ένταξή μας (1974-1980) υπήρχε ένα υγιές πλεόνασμα στο αγροτικό ισοζύγιο, που έφτανε κατά μέσον όρο τα 45 εκατ. δολ. ετησίως, αμέσως μετά την ένταξη (1981-1985) μετατρέπεται σε σημαντικό ελλείμμα 254 εκατ. δολ., για να εκτοξευθεί στα 1.860 εκατ. δολ. το 19975, ενώ από τότε φαίνεται ότι έχει εκραγεί⁶!

Τα πραγματικά αίτια της αγροτικής κρίσης δεν ανάγονται, βέβαια, όπως υποστηρίζει η ρεφορμιστική Αριστερά (ΣΥΝ, ΑΚΟΑ κ.λπ.) στις «κακές» αγροτικές πολιτικές των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ και της Ν.Δ., δηλαδή την κακοδιαχείριση των επιδοτήσεων κ.λπ., αλλά στην «αγοραιοποίηση» της οικονομίας γενικά (δηλαδή τη βαθμιαία απελευθέρωση των αγορών) και της γεωργίας ειδικότερα, μετά την ένταξή μας στην ΕΟΚ, όπως έδειξα αλλού⁷. Οι επιδοτήσεις, επομένως, της ΚΑΠ στον αγροτικό τομέα ουσιαστικά συγκάλυψαν την προϊούσα καταστροφή της παραγωγικής μας δομής, δημιουργώντας μια τεχνητή ευμάρεια -ιδιαίτερα ανάμεσα στους μεγαλοπαραγωγούς, που κυρίως τις εισέπρατταν- μέσω της παροδικής αύξησης του αγροτικού εισοδήματος.

Στην πραγματικότητα, όμως, οι επιδοτήσεις, ως τμήμα της ΚΑΠ και των συναφών περιορισμών που αυτή επέβαλε, συνέβαλαν σε κάτι πολύ σημαντικότερο: στην απόκρυψη της διαστρέβλωσης της παραγωγικής δομής που επέφερε η κοινοτική πολιτική, με τη μεταβίβαση του ελέγχου της αγροτικής παραγωγής σε εξωτερικά κέντρα. Σήμερα, το τι και πόσο παράγουμε έχει πολύ μεγαλύτερη σχέση με τις ανάγκες των εταίρων μας παρά με τις δικές μας ανάγκες σε αγροτικά προϊόντα!

Στις συνθήκες λοιπόν που ανέφερα, οι προτάσεις της ρεφορμιστικής Αριστεράς για αλλαγή της αγροτικής πολιτικής με στόχο την αναδιάρθρωση της παραγωγής σε προϊόντα «ζήτησης», διασφάλιση της οικογενειακής εκμετάλλευσης, αύξηση της ανταγωνιστικότητας κ.λπ. αποτελούν ανώδυνα ευχολόγια που έχει κάνει βαρετά η διαρκής επανάληψή τους. Είναι φανερό ότι καμία εθνική στρατηγική δεν είναι εφικτή στο πλαίσιο της Ε.Ε. και η γεωργία μας οδηγείται στη βαθμιαία εξαφάνισή της, μέχρις ότου καταντήσει και αυτή είδος τουριστικού φολκλόρ, τη στιγμή μάλιστα που ακόμη και ο τουρισμός («η βαριά βιομηχανία μας») μπαίνει επίσης σε διαδικασία μαρasmus βραχυπρόθεσμα, λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και μακροπρόθεσμα εξαιτίας της επιδείνωσης της οικολογικής κρίσης. Μια εθνική αγροτική στρατηγική μπορεί, επομένως, να καταστρωθεί μόνο με βάση ένα άλλο θεσμικό πλαίσιο, έξω από τη διεθνοποιημένη οικονομία της αγοράς και την Ε.Ε., που στόχο θα είχε την εθνική αυτοδυναμία, η οποία θα μπορούσε να εξασφαλίσει τη μεγιστοποίηση της αγροτικής παραγωγής και απασχόλησης και την αναβίωση της επαρχίας. Οι τρόποι υπάρχουν⁸. Εκείνο που λείπει είναι η συνειδητοποίηση για την ανάπτυξη ενός μαζικού κινήματος που θα πάλευε για τον στόχο αυτόν.

<http://www.inclusivedemocracy.org/fotopoulos/>

1. Βλ. World Bank, «World Economic Indicators '05», Πιν. 2.3 & 4.2 και Τ. Φωτόπουλος, «Εξαρτημένη Ανάπτυξη» (1985) πιν. Γ3.
2. «World Economic Indicators '05», Πιν. 4,1.
3. World Bank, World Development Reports 1980 & 1995, Πιν. 2.
4. Βλ. «Ελευθεροτυπία», 12/3/2008.
5. Τελευταία χρονιά για την οποία δίνει επίσημα στοιχεία η Τράπεζα της Ελλάδος (Μην. Στατ. Δελτίο Φεβρ. 2004).
6. Βλ. δηλώσεις υπ. Γεωργίας στη Βουλή, 28/1/2005.
7. Βλ. περιοδικό «Περιεκτική Δημοκρατία», αρ. 9 (Μάρτιος - Ιούνιος 2005).
8. Βλ. Τ. Φωτόπουλος, «Περιεκτική Δημοκρατία - 10 χρόνια μετά» («Ελ. Τύπος», 2008) κεφ. 7.